

VEREENIGING TOT BEOEFENING
VAN OVERIJSSSELSCH REGT EN GESCHIEDENIS.

OVERIJSSSELSCHE
STAD-, DIJK- EN MARKEREGTEN.

1903/10
343
B

EERSTE DEEL. VIJFTIENDE STUK.

STADREGT VAN WILSUM.

ZWOLLE
DE ERVEN J. J. TIJL
1903.

WERKEN, UITGEGEVEN DOOR DE
VEREENIGING TOT BEOEFENING VAN OVERLIJSSELSCH
REGT EN GESCHIEDENIS.

- Verslagen van de Handelingen der vergaderingen van de Vereeniging, 1^e—92^e stuk. (Niet in den handel).
- Register van Overijsselsche Oorkonden, I, No. 1—369. II, No. 370—890. III, No. 891—1118. IV, No. 1119—1291.
- Verslagen en Mededeelingen, 1^e—22^e stuk. 1^e st., f 1.25 — 2^e st., f 1.25 — 3^e st., f 0.75 — 4^e st., f 1.00 — 5^e st., f 1.25 — 6^e st., f 1.50 — 7^e st., f 0.75 — 8^e st. — 9^e st., f 1.80 — 10^e st., f 0.70, — 11^e st., f 1.50 — 12^e st., f 1.00 — 13^e st., f 0.75 — 14^e st., f 0.60 — 15^e st., f 0.60 — 16^e st., f 2.00 — 17^e st., f 1.75 — 18^e stuk, f 1.00 — 19^e stuk, f 2.20 — 20^e stuk, f 8.00 — 21^e stuk, f 2.00 — 22^e stuk, f 1.80.
- Verhandeling over het Graafschap Goor en beschrijving van de Heerlijkheid Almelo en Vriezenveen. Twee onuitgeg. hoofdstukken van den Tegenw. Staat van Overijssel; door wijlen Mr. G. Dumber. f 0.50.
- Kronijk van Gerardus Coccius. f 0.70.
- Charters en bescheiden over de betrekking der drie Overijss. steden, bijzonder van Kampen, op het noorden van Europa, 1251—1398. f 1.15.
- Mr. J. P. Ver Loren, Lebunius en zijne stichting te Deventer gedurende den eersten tijd van haar bestaan. f 4.50.
- Uittreksels uit het dagboek van Arent toe Boecop volgens een HS. van de 17^e eeuw. f 2.40.
- Kamper Kronijken, I. de Annalibus quaedam nota. f 0.70.
- Kamper Kronijken, II. Kronijk van Johan van Breda. f 1.50.
- F. A. Hoefler, De Klokken in den Toren der Bovenkerk en in den Nieuwen Toren te Kampen, in folio formaat met phot. lithogr. afbeeldingen. f 2.80.
- (Zie verder de beide laatste pag. van den omslag).*

OVERIJSSELSCHE

STAD-, DIJK- EN MARKEREGTEN.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

VEREENIGING TOT BEOEFENING
VAN OVERIJSSSELSCH REGT EN GESCHIEDENIS.

ACL
800
[3]

OVERIJSSSELSCHE
STAD-, DIJK- EN MARKEREGTEN.

EERSTE DEEL. VIJFTIENDE STUK.

STADREGT VAN WILSUM.

ZWOLLE
DE ERVEN J. J. TIJL
1903.

121
122
123

Handwritten text, possibly a title or address, mostly illegible due to fading.

STADT DRUCKEREI

STADT DRUCKEREI

STADT DRUCKEREI

STADT DRUCKEREI

STADT DRUCKEREI

Het hierachter afgedrukte, eenige bekende stadrecht van Wilsum van 1321, dat tot nu toe nog niet was uitgegeven, komt in copie voor in een handschrift in 4° op papier in kartonnen band, afkomstig van Prof. Mr. P. Bondam, hetwelk tot titel heeft „Voorregts Brieven en Willekeuren van de steden Grafhorst en Wilsum benevens Aanteekeningen betrekkelijk IJsselmuiden”. Uit de nalatenschap van Bondam, wiens naam met het jaartal 1777 op de eerste bladzijde van de Willekeuren der stad Grafhorst voorkomt, kwam het in 1800 blijkens eene aanteekening op dezelfde bladzijde in het bezit van Mr. H. J. Arntzenius en thans maakt het (als no. 92) deel uit van de handschriftenverzameling onzer Vereeniging, waarvoor het in 1869 uit de auctie der bibliotheken van Mrs. J. N. J. en F. P. A. Heerkens werd aangekocht ¹⁾

Een andere copie van dit stadrecht vindt men in een handschrift uit de 17de eeuw in 4° op papier in hoornen band, met opschrift: „Stads Regt van Wilsum, welk handschrift op de volgende bladzijden een uittreksel uit deze statuten bevat, verder eenige bepalingen van den maire betreffende de gemeene weide van 1 April 1811, eene opgave van de namen der schutmeesters van 1811 tot 1826, en aan de keerzijde

---

¹⁾ Zie „Verslag v. d. Handelingen der 25ste vergadering, gehouden 31 Juli 1869.”

een „journaal tot nagedachtenisze voor de nakomelingen”, betreffende sommige belangrijke gebeurtenissen met de stad voorgevallen van 1626 tot 1783, waarin ook verschillende mededeelingen van financieelen aard, en eenige resolutien van 1656, 1657, 1669 en 1784.

Dit handschrift is thans aanwezig in het archief van Wilsum, maar was, evenals dit het geval is geweest met de statuten van Grafhorst, indertijd uit het bezit der gemeente geraakt. Het kwam echter, naar mij werd medegedeeld, op dezelfde wijze als laatstgenoemd stadrecht en op dezelfde voorwaarde (dat het namelijk het archief niet weer verlaten mocht) weer in handen van haar eigenares terug.

Voor mijne uitgave volg ik het exemplaar van Bondam, daar dit een oudere spelling heeft dan het andere handschrift en dus dichter bij het oorspronkelijke zal staan. De tekst, toch reeds onbeholpen van uitdrukking, is echter ook hier op sommige plaatsen bedorven en nu en dan zijn er blijkbaar woorden uitgevallen; maar eene vergelijking met het andere exemplaar geeft geene opheldering, daar de redactie van beide dezelfde is.

In dit handschrift zijn de artikelen genummerd; maar het cijfer 45 komt bij twee op elkaar volgende bepalingen voor, waardoor bij het laatste artikel het cijfer 50 in plaats van 51 staat. In de uitgave heb ik deze onregelmatigheid verbeterd.

Omtrent de oude rechten van Wilsum valt verder niet veel mede te deelen; de privilegiebrieven schijnen verloren te zijn geraakt, alleen is er nog een confirmatiebrief van Philips van Bourgondië van 16 Oct. 1517 als copia copiae overgebleven in het Diversorium

van dien bisschop, welk stuk echter geene bijzondere bepalingen bevat.

Wilsom moet vroeger eene plaats van nog al eenig belang zijn geweest; 't wordt ten minste in een brief van 13 Sept. 1276, waarbij Floris V aan verschillende Overijselsche steden en dorpen eenige privilegien in zake den handel op Holland verleende ¹⁾, naast Kampen, Zwolle en Deventer met name genoemd; later werd het echter geheel door de naburige handelssteden overvleugeld.

Voor deze uitgave verschaften mij, evenals voor die van het Grafhorstsche stadrecht, de heeren Hoefer en Mr. Rutgers eenige inlichtingen, waarvoor ik hun bij dezen mijn vriendelijken dank betuig.

Den Haag.

A. TELTING.

---

¹⁾ Dumbar. „Het Kerkelyk en Wereltlyk Deventer”. Dl. I, bl. 482; v. Mieris. „Charterboek”. Dl. I, bl. 384; v. d. Bergh. Oorkondenboek. Dl. II, nr. 321.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs, but the characters are too light and blurry to be transcribed accurately.

DIE STADT VAN WILSEMS WILLE-KEUREN.

In Godes Naem Amen. In 't jaer onses Heeren duysent drie hondert een ende twintigh op sinte Matthijsdagh in der Vasten.

Die schepenen van Wilsem, olde ende nije, ende alle de gemeente hebben gesatt recht ende koeren tot der stadts orbaer en aller malkes vrede, die in desen boecke sint geschreeven.

Dat eerste.

Weere eenigh man, schepen ofte borger in Wilsem, hoorde, saege twist in woorden ofte in daden onder burgeren ende bode hen eenen vrede, den willen sij hebben sterck ende vast bij tachtentigh pont swaert, ende niet daervan te laten, dat geschiede in Wilsem, oft van buyten de stad Wilsem; dessen vrede willen sij stede ende vast gehouden hebben, hent dat sij gesoendt sint bij der bovenste peene.

2. Voort meer waer eenigh man, die den anderen over den vrede, den schepen ofte borgers geboden hadde, anxste van sijnen lijve, mit messen mit sweerden, mit pijcken ofte mit verboden wapen, die breeckt aan die stadt veertigh pont swaer, niet daervan te laten.

3. Voort meer is eenigh borger, die den anderen bloedwondet, die gelt der stadt hondert schellingen swaer, ende niet daervan te laten.

4. Voort meer is eenigh borger ofte gast, die sweerdt ofte mes coompt op den anderen te trecken in toornigen moede, dat is der stadt hondert schellingen swaer, niet daervan te laten. Ende steeckt hij ofte wondet de een den anderen met dusdanigen wapen, die gelt der stadt tien pondt, niet daervan te laten.

5. Voort meer is eenigh gast, die twistende sij tegen eenen burger, ende een ander burger die helpe ofte hij stercke den gast, die gelt der stadt hondert schellingen, ende niet daervan te laeten.

6. Voort meer is eenigh borger, die in Wilsem brenget eenen gast ende stercket den op sijnen borger, die gelt hondert schellingen, niet daervan te laten.

7. Voort meer is eenigh borger, die bij eene gaste sijnen borger beswaerde, dit weederom hondert schellingen, niet daervan te laten; ende daartoe sijne borgen schaden toe beteren.

8. Voort meer is eenigh borger, die spraeke op eenen schepen ofte op olde schepenen in oeren rechte, die gelt een pondt der stadt ende eenen iegelijken schepen een pondt, niet daervan te laten.

9. Voort meer is eenigh borger, die in toornige moede eenen anderen burger toe huys soeket ende daer mit woorden en mit daden mishandelt ofte quaedt doet, die geldt der stadt hondert schellingen, niet daarvan te laten; ende daerenboven wat schande of schade hem daerbij staet, den gene, die daer volget, dat is broekeloos.

10. Voort meer is eenigh man, de pandtweringe doet, die men van der stadts wegen uytbandet, die gelt der stadt vijf pondt

11. Voort meer is eenigh man, de pandtweeringe doet ende een des stadts bode biedet van der stadts wegen

twee burger daertoe te comen en weygert hij des, hij geldet der stadt en ellick een pondt.

12. Voort meer is eenigh man, de broken heeft in eenigen koere, die boven een pondt is, ende kan men den mit tweeen tuigen ofte meer niet verwinnen, die mach met twee eeden wesen quydt

13. Voort meer weere eenigh burger, die nae den anderen worpe mit steenen ofte mit kannen, mit schemelen ofte mit tangen, miste hij, dat is een pondt, rakede hij, dat is om hondert schellingen.

14. Voort meer were dat een burger hadde schelinge tegens eenen gast, ende quame de gast binnen Wilsem ende begeerde eenen vrede aen de schepenen, soo sullen de schepenen gaen aen den borgeren ende bieden hem eenen vrede, als bij XL ponden; ende den gast toe vredenne bij schijnender sonnen hen toe coemen.

15. Voort meer waert dat een gast quame binnen Wilsem en dede eenen burger quaedt, mit woorden ofte mit daden, mochte de burger daer eits toe doen on-thegen, dat weere all brookeloos tegen de stadt.

16. Voort meer is eenigh burger ofte gast in Wilsem, die alduslijcken statsbroeke ende verlooren heeft, wie dat behoedede ofte verstopte mit rade ofte mit dade heymelijck ofte openbare ontweldigede, die gelt der stadt die voorsprokene pene alsoo tien pondt, niet daervan te laten. ¹⁾

17. Voort meer is eenigh burger ofte gast, die in Wilsem eenigen man aenveerdigede ofte druwet mit toorne, ende den schamel tot uytten voete, caproen of hoyke ofte cleet ofte leggene of treckt toe bedene, ofte toe spreken en hebt gelogen, dat is der stadt tien

¹⁾ De tekst van dit artikel schijnt nog al bedorven te zijn.

schellingen swaer; gift hier of de schepene meer laet het hem winnen mit eede te sweeren, ofte niet anders als dat rechte, dat is een pondt, niet daervan te laten. ¹⁾

18. Voort meer is eenige twist of in en om Wilsem onder burgeren, de die vrienden van beyder zijden niet kunnen verlijcken, die sullent brengen voor die schepenen, ende die sullent verlijcken en soenen bij oeren, als sij alles reches connen; ende weere daer eenige, die de ordeneringe der schepenen ofte oer seggen niet holden en wilde, dat weere om veertig pondt, niet daervan te laten.

19. Voort meer is eenige man, die alduslijcken twist heeft en den op die schepenen niet wil geven ende geene borg willen setten, soo mogen de schepenen kiezen vor borgen twee van der een sijde ende twee van der ander zijde, gelijcke of sij van den en mit handen van beyden partijen sijn gesett, der schepenen seggen te holden.

20. Voort meer weer eenigh burger, die op den anderen toe sprekene hadden voor den schepenen, die en sall geene als (?) halen van buyten bij eenen ponde.

21. Voort meer die in Wilsem geen borger en is, die sal geven des jaers der stadt ses Vlemsche groote.

22. Voort meer is eenigh man, die de stadtsbode mishandelt in der schepenen ofte stadts dienste ofte op sijne eere sprake, de gelt der stadt derthien pondt; ende den boden toe beteren totter schepenen seggen.

23. Voort meer en sal men geene dooden graven in die kercke toe Wilsem, men geeve voor dat graf twee olde schilden, ende die floere wel weder gemaect, ende dat bij verloff der schepenen ende des priesters.

---

¹⁾ Ook de tekst van dit artikel is blijkbaar zeer corrupt.

24. Voort meer soo wie wonet mit ons in der stadt recht van Wilsem, is hij burger of sittet hij in burgers gemoede, heeft hij lange of kort mit ons gewoonet, hij sal der stadts onraet helpen betalen ende coelen gelijk onsen burgeren, wanneer dat de stadt te doene heeft, al sij hij schepen of schulte, wie hij sij, hij sal mede gelden.

25. Voort meer weer eenigh burger mit ons die mit toorne ofte mit hoemoede sijnen burgerschap opgave, die solde mede overgeven der stadts weyde sonder nasaken.

26. Voort meer soo welck man ofte vrouwe, die in echtschap sitten, ende een van hem beyden stervet sonder gebuerte, wellick die te (sic) Heere believet, sijne kleder, die hij den dooden naer volget toe kercken, dat beste bedde mit sijn toebehooren, sijn tafel mit laken, sijn stoel mit eenen kussen ende sijn handtvat, dat willen, dat hij voor uyt neme, ende wij gebieden dat stede en vaste te holden ende te blijven.

27. Voort meer waer eenich onser burger, die uytvoer boven mit eenigen man, wie hij waer, buyten der scepenen wille, die solde quyt wesen sijne burgerschap, sijn woninge ende der stadt veertigh pondt, niet daervan toe te laten.

28. Voort meer waer eenigh man ofte wijff, die der stadts vrede brake, soo waer dat de vrede uyt, dat is omme hondert schellinge, niet daervan te laten; ende hare burgerschap quyt te wesen ende nimmer meer weder te hebben.

29. Voort meer weer eenigh burger ofte die in sijne burgers gemoede sittet ende den anderen wat setten sal een wijl toe onderpande, dat sal hij doen bij den scepenen ende settet hij dan goedt, dat men dragen oft drijven

of vloten mach, dat sal die gene, die men 't settet, nae hem nemen, anders en salt geen stadt holden.

30. Voort meer soo waer eenigh man ofte wijff ende aflijvigh werde, de eene voer den anderen, ende die te lijve bleve ende bleve daer sitten met den kinderen, die sij te samen hadden, waer daer een onder den kinderen, die vechten wolde, die en sal niet vervechten sijns broeders ofte susters goedt, noch vaders noch moeders goet, noch en durft hem daer op verlaten.

31. Voort meer sijnt overdragen schepenen ende raedt mitter meente dat geene vrouwnamen burgerschap winnen en sal thegen onse stadt van Wilsem.

32. Voort meer waert saeke dat onsen burger eenigh voer buyten Campen ofte buyten onser stadt vrijheyte sijn broodt te winnen, den sal men to drien Saterdaghen boede, des Sonnedages te antwoorden; dede hij des niet ende queme hij den derden boedes niet voor, soo hadde die clager sijn clagelijcke goedt gewonnen.

33. Voort meer weer eenigh burger ofte gast, die twistende woorden mit malcanderen ende boede men eenen vrede, dien willen de schepenen gehouden hebben, als bij alsulcken koere als voers. staedt.

Waert saeke dat oer eenigh van hem beyden, die daer twescheligh waeren, dan de ghenen anzeteden mit woorden ofte mit wercken, die hem den vrede gebooden hadde ofte boede, dat weere der stadt vijff pondt, ende niet daarvan te laten.

Ende daer een tendes waert saeke dat oer een van hem beyden, die daar twescheligh waeren, oer handt sloegen wilden den genen, die hem de vrede geboode, daer solde hij der stadt alsoo veele aen breeken, ofte hij den geenen sloege, daer hem de vrede tegen gebooden weere, ende niet daarvan te laten.

34. Voort meer soo gebieden die burgermeesters ende schepenen, wanneer die vrouwe toe kercken is ge-
gaen van den kijnde, soo sal sij coomen des naesten
recht-dages ende doen oer onschuld daervoor, dat daer
niemandt meer met oer gegeten en heeft dan de XII
schotelen, die daartoe gesedt sint, beyde als dat kijndt
gekerstent wort ende de vrouwe ter kercken gaet.

35. Voort meer waer eenigh man, die geboden worde
voor den burgermeyster als van schulde, ende hij leyde
eenen penninck op rekenschap, soo gebiedt de burger-
meyster dat hij de rekenschap doen sal binnen acht
dagen, ofte die geene, den anderen heeft geboden, die
sal sijn clagelijcke goedt gewonnen hebben, waert dat
hij de rekenschap niet en deede als voorschreeven staet.

36. Voort meer soo sint overdragen die olde schepe-
nen mitten nijen, weer eenigh burger, die buyten Wilsem
voer mitter woninghe ende quaeme die burger weder
te wonen toe Wilsem, soo sal de burger selven een
huis hebben ende sal selven vuier ende roock holden
een jaar te voren, ende hij sal der stadt onraet hebben
te betaelen, gelijk andere burgeren doen als onse stadt
toe doene heeft, eer hij sijne weyde bruycken sall.

37. Voort meer soo sint overdragen die olde schepe-
nen mitten nijen, dat geen man in den voorslage weyden
en sall ofte weyde huyren en sal in onser stadt voor-
slage, hij en sal wesen een burger in onse stadt van
Wilsem, als bij vijf ponden.

38. Voort meer soo gebieden wij bij vijf ponden,
dat geen man noch vijf in den voorslage meer huyren
en sal dan hij met sijnen melckooyen beslaen mach
tot vieren toe; waer eenigh, de meer huyrde ende voort
verdeede, die sall gelden der stadt vijf ponden, ende
die weyde, die hij gehuyrt hadde, quyt te wesen.

39. Voort meer weere eenigh man, die goet neme mit geweld ofte loopen liete, dat die schepenen ofte burgers gescicket hadden in der stadt weyde, dat waere de stadt vijff pondt swaert, niet daervan te laten.

40. Voort meer soo sint overdraagen die gesworene schepenen van Wilsem, die olden mit den nijen, dat geen burger op eenen sijner schaere een rundt slaen en sal in der stadt voorslaghe, als bij vijff pondt.

41. Voort meer soo verbieden wij dat gene vrouwe, die in de crame liggt van een kijnde ende als dat kindt wert gekerstent, dat daer geene vrouwen meer eten sullen van onsen burgeren dan twaelf schottelen; waert sake dat daer meer eeten dan XII schottelen, dat waere den weerde omme vijff pondt ende elcke vrouwe omme een pondt.

42. Voort meer waer eenigh man, die een huys vercoft toe Wilsem, dat op eenes anders erve staedt, die coop sal die gene beholden, die 't gecoft heeft; anders waert saeke dat den landtheeren niet en geneugden aen den genen diet gecoft heeft, soo mach hij altoos maenen den genen, die sijn erve verdaen heeft, omme die pacht.

43. Voort meer waer eenigh burger ofte gäst, die een timmer hadde binnen onser stadt vrijheyt, daer een ander bij gelandet weere, ende de ander dat timmer beseten jaer ende dagh, ende den anderen daghte, dat hem dat huys ende timmer toe nae stonde ende geset weere, die ghene, die dat beseten heeft jaer en dagh, die mach dat beholden met sijnen rechte als veer als hij will; ende will hij des niet doen, die ander sal hem dat afwinnen mit sijnen rechte als de schepenen kennen dat recht is.

44. Voort meer sint overdragen schepenen ende raedt, die olden mit den nijen, ende mitter alinger

meente, dat geene een borger weiden en sal in der stadt Wilsem, hij en solle geven onser stadt . . . .¹⁾. Engelsche nobelen ofte ses Vranckrijksche croonen ofte payment.

45. Voort meer soo sijn overdragen de gemeyne schepenen van Wilsem, die olden mitten nijen, dat geen man den anderen op sijn weere ofte aen sijn huys versoeken en sal mit verboden wapenen; die geene, die dat dede, dat weere der stadt tachtentigh pont, en niet daervan te laten; ende dede die gene daer wat toe, die daer versogt worde, dat were broekeloos thegen de stadt.

46. Voort meer waert saeke dat een gast beladen wierde op den straten ende vluchtete in ons burgers huys, daer sal hij huysvrede hebben; maer volghde hem iemant nae in toorn in dat huys, dat weere der stadt tachtentigh pondt.

47. Voort meer waert saeke dat de schepenen setteden twee mannen als weydeheeren over dat voorslaghe te verwaren ende weygerden sijn, dat sijn des niet wesen en wilden, woe vaeke de schepenen hen dat boeden ende des weygerden, soo vaeke breken sijn der stadt tien pondt.

48. Voort meer worde eenigh man breuckachtigh onser stadt in eenigen saeke, dat willen der schepenen ende die meente, dat de burgermeysters dat uytrichten sullen ende nemen die breucke binnen oeren tijdt dat sijn burgemeysters sijn.

49. Voort meer sijn overdragen die olden schepenen mit den nijen ende mit der meente, dat men niemant uyt sijnen huysse wijsen noch setten en sal voor geene schulden binnen 's jaars.

¹⁾ In het H. S. staat hier „(vacat)“.

50. Voort meer waert saeke dat een gast van buyten queme ende hadde op eenen burger wat toe seggen. die sal den burger doen boeden aen sijnen mont; ende dede den gast des niet, die burger en breke daer niet aen an den geboede.

51. Voort meer willen wij ende boven all soo gebieden wij, dat men alle dese rechten ende koeren sall holden alsoo sij in deesen boecke geschreven staen.

